RHETORICÆ,
ET POETICÆ
COMPENDIV
M, INNOCENTE
SPECVLO BEA
TO ALOYSIO
GONZAGA
D. O.

IHS

RHETORICÆ ET POETICÆ
COMPENDIUM INNOCENTIÆ
SPECULO BEATO ALOISIO GONZAGA
DO

Aetatem quam alii [illegible] labore [illegible] [illegible] Exerciti [illegible] [illegible] [illegible]: ut integro huius anni curriculo [illegible] [illegible] Rhetoricae et Poetices [illegible] habeatis. Sed [illegible] [illegible] statim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Itaque de Fabula, Narratione, Chria, Sententia, Confirmatione, Loco Communi, Encomio, Vituperatione, Comparatione, Ethopoeia, Descriptione, Thesi, et Legislatione agere statuimus.

CAPUT PRIMUM

DE FABULA

PARAGRAPHO 1

Fabula est sermo falsus veritatem fingens. Fabula [illegible] Narratio: [illegible] fabuloso [illegible] [illegible] Veritatis [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] Æ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Amantes Orat. unde Paroemia vetus haud faciliter eum dixit.

PARRAFO. 2.

2. Fabula triplex est: **R**ationalis, **M**oralis, et **M**ixta. Rationalis est Cum fingimus personam aliquid dicentem vel Facientem. Moralis a moribus dicta. **V**idelicet Cum mores verum irrationabilium fingimus aut naturam Belluarum ad humanos mores informandos exprimimus. **M**ixta, quae Rationalem et Moralem Conflectitur, in qua personas Cum Brutis loquentes introducimus.

Parrafo. 3.

3. Fabula semper Continet Sensum aliquem Cum admonitione ad vitam recte instituendam. **F**abulae enim sunt Docere et admonere. **H**aec admonitio si in principio ponitur dicitur praefabulatio; si in fine adfabulatio vel Apologus. Necesse est habeat fabula probabilitatem hac Comparatur si Rebus singulis suam indolem, suumque Convenientem Sermonem accomodamus: agno v.g. mitia verba leoni generosa, asino Ridicula &c.

CAPUT SECUNDUM

DE NARRATIONE

§. 4 Quae de Narratione dicenda sunt: nam vix

Est aliqua Compositio, quae Narratione non indiget. Narratio est Expositio facti. Triplex est, Poetica, Historica et Oratoria; Oratoria est, qua [illegible] utuntur Oratores. Poetica quae fictam Expositionem habet, in aliquo tamen Vera [illegible] solet. Historica, quae rei Verae gestae Exponit.

Paradigma. 5.

Narrationis Virtutes quatuor sunt: Perspicuitas, Brevitas, Suavitas et Probabilitas; Perspicuitas facit, ut facile fiant intellecta, quae narrantur; Brevitas [illegible], ut Facile Retineantur, quae dicuntur. Suavitas [illegible] et Narratio Delectet. Probabilitas [illegible] [illegible]. Et haec Contra [illegible] [illegible] [illegible] sunt.

CAPUT TERTIUM
DE CHRYAE, SENTĒTA. P. 6

Chria est Commemoratio dicti, facti [illegible] personae. Triplex est Verbalis, Activa et Mixta [illegible] [illegible] Constitit. Est et Commemoratio [illegible] Dicti [illegible] enuntiatur, [illegible] [illegible]. Activa actum [illegible] vel aberrationem explicat. Ut: [illegible] [illegible] Cibum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

sinquam et humani et permanere. Mixta est quae ex actione et verbo constat.

7 ## Parrafo 7

Sententia est oratio brevis complectens aliquod dictum ad suadendum vel dissuadendum utile: ut est illa Divi Pauli: Corrumpunt bonos mores colloquia prava. Solet cum apophthegmate confundi sententia. Sed apophthegma est dictum breve et continens orationem alicujus illustris ut Pontificis, Regis et similium; sententia autem nec ita

CAPUT QUARTUM
DE CONFUTATIONE, CONFIRMATIONE, ET LOCO COMMUNI

1. Confutatio quam alii Refutationem vocant est ratio alicujus propositae subversio. Subvertenda sunt neque manifesta, neque prorsus incredibilia: sed ea quae ancipitem habent opinionem = Confirmatio est opposita confutatio. Confirmanda sunt nec omnino manifesta nec prorsus incredibilia.

Parrafo 2

2. Locus communis est oratio qua bona vel mala, quae alicui insunt, augentur, vel minuuntur et praemio, et gratia ornatur. Dicitur locus communis: quia omnibus convenit. Qui vel boni vel mali, aliqua tractamus participes sunt ut ...

4

Milagroso Retrato de N.ª Señora de la merced del Conuento Grande de Seuilla traxola en su exercito el S.º Rey Don Fernando y ganada Señilla la dio al Patriarcha San Pedro Nolasco.

Su Ylll.ma co[n]cede 40 dias de ind.a Re[z]ando vna Salve

Ioannes Perez Faciebat. Hispali, Anno Domini 1697. die 17. Iulij.

fictum aut Mendacem dicas, Oratorum genus in [illegible] fuit, est Mendacii cadit.

CAPUT V. DE ENCOMIO, VITUPERATIONE, COMPARATIONE, ET RELIQUIS.

Encomium est Oratio bonorum, quæ alicui insunt. Dicitur Encomium, quod est viri boni, sive [illegible], amplificat. Encomium excipitur. Vituperatio contraria est, sermo exponens mala, quæ alicui insunt [illegible] [illegible] [illegible] mala sola quæ [illegible] [illegible] verbalium.

Comparatio est Oratio, exemplorum relatione [illegible] quid distinguit, quarum quam alteri comparando [illegible] [illegible] vel æqualem. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nobis est.

DE PARTE THEORICA PERTINENTE.

LIBER PRIMUS DE INVENTIONE.

CAPUT PRIMUM. QUID RHETORICA, ET EIUS OFFICIUM, ET FINIS

Rhetorica ars est quæ [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]

Definitionque. Ars dicendi est ars quæ facultatis tradit et præcepta. N. ogus Rhetoricum dicere facit. Differentia Rhetoricæ ab aliis artibus petitur ex se dicendo quod significat quod non convenit aliis facultatibus. 2. est graviter, apte, et copiose loqui.

Paragrapho. 2

Officium Rhetoricæ est tradere præcepta dicendi, finis autem dictione persuadere. Inter officium et finem hoc interest discrimen quod officium respicit media ad finem conducentia, finis autem ne media frustrentur, quem finem etsi non adsequatur orator dummodo apposite, ornateque dixerit bonus orator dicendus est. quod idem est in medicis et nauclerii enim artifices; si quod in ipsis erat rite peregerint licet morbus, equitus et naufragium vitare nequeant.

Paragrapho. 3

Rhetor est qui facultatem docet, dicitur orator qui ad persuadendum illa utitur; declamator qui exercitationis gratia orationem recitat, et componit. Materia Rhetoricæ quam aliis subiectum et materiale obiectum vocant est res quælibet ad dicendum proposita, quæ si rei in exceptionem subiciatur quæstio dicitur. Hæc cum indefinita et infinita est appellatur thesis, propositum, ut an expetenda sapientia, ut supponeret uera causa, controversia quando est limitata et personis, et an una Clodius occiderit Milo. in personis circumstantiis locis temporis.

Personarum et Sententiarum UC. Ab hinc a Ve-
centi Rhetorice Vocantur, et sub hoc praeceptum tunc
= Cultae et istius Decus =

Parrafo. 4 =

Duplex etiam, est practica et Theorica seu Speculativa
Speculativa instituitur cognominis gratia ut quum Nam
causa sit Lunaris defectus. Practica est propter acti-
onem. V.g. an eum ut liceat Respondere. haec etiam quaestio
alia est Incidens, alia principalis. principalis est de qua per
se quaeritur agendum est: ut optimus unus gratum Interfuerit.
Incidens vero de qua propter aliud agitur: ut num Gra-
cum sit optimus unus Decium seditionis fuerit =

Parrafo. 5.

Quaestio quaelibet finita, seu Causa ad triplex genus reduci
potest; Deliberativum Judiciale et Demonstrativum. Delibe-
rativum genus est quo aliquid suadetur, vel dissuadetur: et
respicit tempus futurum: Non enim suadentur, vel dissuadentur
nisi facienda = Judiciale est quo aliquem accusamus, vel de-
fendimus: et respicit tempus tum praesens cum praeteritum
accusari enim, vel defendi possunt, facta quae geruntur vel ge-
sta sunt; in laudem quod vituperationem continet est, quo
aliquis laudatur, vel vituperatur: et respicit tempus prae-
teritum, praesens, nam enim quae Fiunt, vel iam facta laudis
vel vituperationis Capaces sunt.

Parrafo 6

Rhetorices partes quinque sunt; Inventio Dispositio elocutio

finem asequatur. necio quis m[illegible] ad [illegible]
In niveis apparuit regnat bruma capillis
Inque oculis [illegible] nox [illegible] aetas
Vaniter autem [illegible] [illegible] cenas
Dum quae vivit [illegible] illa [illegible] est
Sic potens tantum [illegible] lapsus annum.

Quintum argumentum desumitur a Conjugatis.
Conjugata sunt verba, quae ab eadem radice deriv[antur]
P. 16. Varia [illegible] ut doctor, doctrina, doceo, doc-
tus [illegible]. Conjugatum argumentum: qui imperitus est
doctrina doctoris docet, [illegible] doctrina: [illegible]
[illegible] [illegible] doctus. [illegible] sapientiae [illegible]
qui custodierit justa juste justificabuntur. Hoc tamen
argumentorum genus debile est, aliquando materiam prae-
bet epigrammati; ut in hoc de Christo patiente carmen.
Hic vitam instaurans, mortem [illegible] Christus
Ne igitur potuit mors [illegible] morte mori.

CAPUT IV

DE QUATUOR ALIIS LOCIS.

Quartum argumentum desumitur a genere. Genus
P. 17. autem est quoddam totum continens sub se plures
partes in aliquo communi sibi similes quae species
seu formae vocantur, sic virtus genus est, quod sub se con-
tinet Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem et Tem-
perantiam, quae virtutis naturam participant. Ar-
gumentum [a] genere ita conficitur: Virtus amanda
est: Prudentia virtus est: Prudentia igitur [amanda]

Inveniendae est. ab hoc loco nempe ab omine nostro
verba illis Divae Virginis autoritate hic istud respon
det singulis his versibus.

Tunc audet vocum divini femina [illegible]
Attonit tanto operis vix [illegible] modum.
Quicquid amat Diva extra [illegible] modumque
Nescit [illegible] propriis rebus habere modum.

Sexta argumenti sedes forma est. Forma autem
est species, vel pars suo genere contenta, sub se
individua sub numero quaedam continet. Sic homo
species est nam sub genere Animal continetur,
P.18. et sub se continet individua Ciceronem, Pompeium
et alios. a specie ad genus ita quaeritur argumen
tum. [illegible] Cicero Italus fuit: [illegible] ergo [illegible]
siquidem [illegible] est; valet argumentum a specie
ad genus: non vice versa. [illegible]
[illegible] ex [illegible] [illegible] exem
[illegible] ad aliam speciem ex hoc loco est [illegible]
sumitum [illegible] Julii Ciceronis.

O [illegible] Lupa quamquam te sanguine Fratris
Sanguine nunc maculaste scelerata Parens.
Sicne parricidae Ciceronis, sicne togati
Capitis, civium Patris sanguine [illegible] metis?
Sic a nostro [illegible] de sanguine [illegible]
Sanguine enim memini te maculasse Remi.
Nempe et Nutricem [illegible] sequens, ita [illegible] parentem;

Sa[illegible] [illegible] atque hic Roma[illegible] atq[illegible]

Si[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui est [illegible]
[illegible] [illegible] quam [illegible] autem [illegible] spati[illegible] manifestam. sic [illegible]
Cicero [illegible] modo [illegible] con[illegible] sua [illegible] auita[illegible]
D. 19 [illegible] non sentiunt. sic [illegible] [illegible] Veri
[illegible] gustum non habent. [illegible] hic [illegible]
nent exempla, Dicta, facta, vel alio[illegible] fabule,
Apologi, Parabole [illegible] [illegible] [illegible]
Similitudine, [illegible] argumentum est valde efficax, [illegible]
exemplo, [illegible] et Colatione, similium [illegible].
[illegible] est oratio [illegible] multa Comun[illegible] similia, et Cola-
tio est oratio, [illegible] [illegible] inter se Con[illegible] ex quibus
ducitur Conclutio. [illegible] vita, et Rosa hoc a similitudine [illegible]:

Vnam multarum [illegible] spina, [illegible]
Hec vita est: leta [illegible] paucum multa dolemus.

Octavus arguendi locus est disimilitudo, similitu-
dini Contraria, est que oratio, que res differentias
quadam discriminat: a[illegible] ita argumen-
D. 20 tum. Perditi hominis est [illegible] Consu[illegible]
[illegible] [illegible] igitur Consule. C[illegible] sic ducit argumen-
tum si Barbarorum est vivere in diem: nostra Consilia
se[illegible] [illegible] tempus spectare debent. illa omnia exem-
pla, Dicta, &c. [illegible] [illegible] [illegible] Disimilitu-
dini etiam a contrario [illegible]. [illegible]
[illegible] ad hoc loco ita [illegible] Bausius noster.

Mu[illegible] [illegible] Vitiis [illegible]
Quod [illegible] [illegible] masculi [illegible]

Nomisceo tumiais iactet se femina vixoes
Nec generossa vides [illegible] ora ducor.
Diua [illegible] [illegible] sunt olim vltima prisci
Nenie nec credamus dicta [illegible] [illegible]acim.

Viusquod loci [illegible] [illegible] et isiin [illegible] [illegible]
sum tunicce epigrammate Comprehensum transcribere
nec iavemini: illud enim venisse satis ita.

Depre [illegible] [illegible] in medio iussere latrones
Di Christi monacum religione [illegible]
Quaiette [illegible] (neque enim [illegible] dictie Contra)
Paxer, et hoc factus dicitur esse modo:
Acta manus iuvenum, Terra peragitq) [illegible]
Et hecquam sequeris ducti ad astra via
Nam que vagata fuit terra, et mariq nec nu
Narrabit Christus consonuisse eco.
Tu [illegible] que nunc illuc, nunc huc [illegible] ordine cuncta
Hexaque non uno te vides ista loco
Non [illegible] curbe teram vertebat aratro
Nec solitus terra crescere semen erat
Videbat tamem, et Vite nil defuit [illegible]
Hac quoque [illegible] esto commoditate [illegible]
Quid [illegible]? alta fuit tandem ad sub [illegible]
Damnatus eadem [illegible] acta manet
Ille [illegible] vitam cum sanguine [illegible]
Non [illegible] [illegible] [illegible]
Vnbraum ille [illegible] cessecu [illegible] nostis
Vivit et est vobis ista tetenda via.

Ille tamen subito caelestia regna revisit.
Non datur vobis unde exire gradum.

CAPUT V.

DE CONTRARIIS, REPUGNANTIBUS, ET ADIUNCTIS.

Nonum argumentum a contrariis ducitur. Contraria sunt, quae de eodem simul circa idem affirmari non possunt. Eorum partes sunt: Adversa, Privantia,
P. 12. Relata, et Contradicentia. Adversa sunt quae sub eodem genere plurimum distant, ita ab eodem subjecto mutuo se expellunt, V.g. Calor, et Frigus: Virtus, et Vitium, quae sub eodem genere, sub habitu videlicet comprehenduntur. Hinc Aristoteles cum fateantur satis magnam vim inesse vitiis ad miseram vitam, non est fatendum eandem vim in virtute esse ad beatam vitam. Cui consonat illud de virtute, et vitio epigramma.

Unum si empyrea crimen pondere in aula,
Lux fugit: medio Sol erit atra polo.
Una Acheronteis virtus si nata in antris:
Nox fugit: media quae in stige dimpius exit.

Privantia sunt habitus, et eius negatio in subiecto capaci,
P. 13. Ut: Lux, et tenebrae: Vita, et Mors: Visus, et Caecitas. Nomine habitus intellige quidquid aliquo modo rei inhaeret. Ut visus oculis, Aeri Lux, Homini Rationalis.

Ebrius es; neque enim aceres hec sobrius umquam.
Ex hac serie in Astrologum inepte quidam lusit.

Astrologus stapi cui nil relucet in Alcoba
Solis perichium certa per astra notat.
Crede mihi: ille foris bubo tam linceus erat
Talpa Domi: nam hic semper eclipsima patet.

Relata que etiam Comparata dicuntur sunt, quae se mutuo Connexione quadam respiciunt. Vt Domi
P.24. nus, et Servus: Dux, et Miles: Locatio, et Condutio. Pater, et Filius: vsus est. Pater est ergo filium habet. Hoc ita fit, quia vno ex relatis posito ponitur alterum. Vnde Cicero: si turpe non est illis praetorium locare nec mihi conducere. Ab hoc etiam loco hoc etiam ducitur epigramma de amicitia.

Si te amo me quoque ames est sic ille dicit amare
Iste tamen non est, si bene queris, amor.
Tantum valle, et nolle vellit, nollit amicus
Est amor: at non eris, que volo: nolo ea vis.
Non amor hic: verum est fides, et nomen amoris:
Sic nec ames pereas, Carastice, nec amet.

Negantia sunt, que simul vera, vel falsa esse impossibile
est. Facere, et non facere, aurum si primum verum est, fal
P.25 sum etiam secundum est. Hic Cicero loqui tempore
sua me discit ego tam malis his ridendis vt astuat
quia civitatum meo non fecerim. Sed ne potueri m audere
placere: contradicit enim me hic hic et trans mare luis
nam si hoc est non est illud. ex Mulciero negatum est Paulis
nasum accipite.
Exiguum sicuis nasum videat laborat
Paulum aderit Paulinnae nasus inest.

Non enim est nassus sed pars sentesima nasi
Et quo, quis viso dicere possit: ubi est?
Talis nec nassus, nec res ea est, quo maior,
Et melius nasi nomine dignus in est.
Quam quae per nares volitat in caruncula sola
Maiorem nassum vix puto Paulus habet.

Decimum est a Repugnantibus. Repugnantia sunt, quae nulla certa lege, aut numero inter se differunt, seu aliter repugnantia sunt contrariorum consequentia, vel illa quae ex contrariis oriuntur, v.g. Amor, et odium sunt contraria, ea vero, quae nascuntur ab odio et amore contraria sunt. Ut non salutare, nocere, metuere, iniuriis afficere usus est. Si flagitiosus es, quo pacto animae salutem sperabis. Simile est illud Ciceronis. Potesne ulla tibi salutis commoda ostendi, cum recordaris in Deos immortales, quam impius, quam sceleratus, quam nefarius fueris? A Repugnantibus hoc extat in Zoilum epigramma.

P. 10.

Zoile, cur aliquo [illegible] me vulnere laesum?
Alterius semper, Zoile, vulnus amas?
Cur [illegible] cum video, Zoile, Cur [illegible]?
Semper in alterius commoditate doles.
Dum fleo, tu rides, dum rideo, Zoile tu fles:
Invidia in nobis non sinit esse duos.

Undesimum argumentum ab adiunctis deducitur. Adiuncta sunt ea, quae rei coniuncta sunt, sive eam antecedant, comitentur, vel consequantur: sed non necessario: nam quae necessario adiuncta sunt, pertinent ad locum de Antecedentibus, et Consequentibus. Licet tamen innumera sint adiuncta ad septem reduci possunt. Qua

P. 11

lessunt Personae, Res, Loca, Auxilia, Causae, Modus, et Tempus. Quae hoc versiculo continentur. Quis? Quid? Ubi? quibus auxiliis? Cur? quomodo? quando?

Quis personam denotat, sive unam, sive plures, in quibus spectantur adiuncta Animi, Corporis, et fortunae. In Animo spectantur affectiones, et Vitia, ut: Amor,
28. Humilitas, et superbia &ca. Artes etiam, ut: Rhetorica, et Theologia, et caeteras. In Corpore figura, species, Color, Deformitas, Pulcritudo, Valetudo, Debilitas, tarditas, et agilitas. In externis: Nomen, Genus, Conditio, Victus, Vestitus, Consilia, facta, Casus Animi, et prope infinita. ab adiunctis Personae in Corpore in Zoylum Martialis hoc deducit epigramma.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine laesus,
Rem magnam praestas, Zoile, si bonus es.

Ciceronem primo de oratore sic ab adiunctis laudat.
Quod acumen, quae celeritas in ponendo, et accen-
29. di quae Urbanitas quaererunt scientiaque eruditio. Naturae muneribus tam habilis, et aptus ut a beatissimo Deo fictus esse videatur. Idem Cicero a Corporis adiunctis fratris sanctae ... tenerum sic describit, faciens Considerate nonne ipsum caput, et supercilia illa penitus abrasa olere malitiam, et clamitare calliditatem? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum (si quam Conjecturam affert hominibus tacita figura) ex fraude fallaciis mendaciis Constare videtur ... a ... caput et supercilia semper ... villum ... habere ...

Quidne otium ipsum quod genius [illegible], itaque
positus est ad [illegible]orum sedes, et fundamentum. Vides
locum ad [illegible]ndas [illegible] [illegible] probant, a [illegible]
P. 30. [illegible]. Ex. A [illegible]ia tum [illegible] cum [illegible]
[illegible] adjere [illegible] ndam significat. Cur [illegible]. 9. [illegible]
sive [illegible], sive plures, maxime tamen a secuisse. Ex hoc
loco illud Ciceronis. Luculentam ipse paginam [illegible]
[illegible] sicalix, dalium totum [illegible]
uno das Vobis. Patet. Ciceronius [illegible]

Quis [illegible] Dominus [illegible]
Quid [illegible]? [illegible]
Pro quibus? [illegible] profunda, et gente [illegible].
Cur [illegible] [illegible] sus.
A quibus? a nobis [illegible] avito sanguine [illegible].
Quando? cum [illegible] [illegible] &c.

CAPUT VI
DE ANTECEDENTIBUS, CONSEQUENTIBUS, ET CAUSSIS.

D[illegible]mum est ab Antecedentibus. Antecedentia
sunt quae [illegible] necessario praecedunt. V. g. Pueritia necessario
P. 31. praecedit adolescentiam, Vixus est: adolescens est, ergo
puer fuit. Ex hoc loco illud in Philomusum e [illegible]
Certum quod [illegible] tibi Bibliotheca [illegible].
Doctum, et Gramaticum [illegible] Philomuse [illegible]
Sic, Philomuse, tibi et [illegible], et Barbita [illegible]
Heri [illegible] mercator, [illegible], [illegible].
P. 32. Decimum tertium ex contrario [illegible] a Consequenti

bus. Consequentia sunt autem necessario consequuntur, in quo ab adiunctis, (uti et antecedentia) differunt; adiuncta enim neque antecedunt, neque subsequuntur necessario. Fit argumentum Petrus vulneratus occubuit, ergo letale vulnus accepit. Antecedentia, et Consequentia maxime conducunt, ad aliquod subtiliter indagandum, hinc in Diaulum extat inscriptio. Nuper erat Medicus, nunc est Vespillo Diaulus;

Quod Vespillo facit, fecerat, et Medicus.

33. Decimum quintum argumentum desumitur a causis. Causa est quod ex sua vi aliquid efficit, sive adiuvo aliquid quomodocunque praecedit; non enim Rhetores ad logicorum angustias reducunt definitiones. Causa est quadruplex finalis, efficiens, formalis, et materialis. Causa finalis est finis, cuius gratia aliquid fit, Vt propter praemia labor, Studium propter sapientiam, propter divitias navigatio. ab hac sede sic argues. si vis assequi valetudinem Pharmacum sume, illo enim illam assequeris. ex hoc etiam scortilius in Afrum pauperem, et praeiorum ebriumma. —

Vnus Dominus cum vixit Jespitis Afer.
Pigaiolum stultus vendidit equum.
Tantum gaudet equo; cur tantum ergo incedit
Civibus, ut possit celsior ipse suis.
Sed lepidam nemesim? cum sit longissimus Afer,
Et sit nanus equus, Afer equus pedes est.

33. Causa efficiens est quae aliquod efficit, vel ad agendo profertur. Vg: boves causa efficiens tritici, faber cultri, Artifex sui operis. argumentum Sol est ergo dies est.

Ab hac inde sii Tullius in Antonium dolens exclamat, ad: Ab: interfectos interficit Antonius. desideratis clarissimos viros? eos vobis eripuit Antonius. Autoritas huius loci afflicta est? afflixit Antonius denique omnia mala? (quid enim mali non vidimus) unu accepte referemus Antonio et Epitaphialis in Parthenopem.

L. iniat, ut fauces Medicus quos aspera vexat
A ssidue tussis Parthenope tibi
M ela dari, nucleosque iubet dulcesque placentas
E t quidquid pueros non sinit esse truces.
A t tu non cessas totis tussire diebus
N on est haec tussis, Parthenope, bula est.

P. 35. Caussa materialis est materia in qua, ex qua, l. circa quam aliquid fit, sive a natura sive ab arte. V.g: Vas fit ex auro, pictura in tela. Corpus hominis materia in qua est animus: materia circa quam res sunt, circa quas sermonem instituimus. Hinc suademus, l. dissuademus eo quod suppetat, vel non materia. Ducimus argumentum ita: hominum corpora mortalia sunt, ergo immortales animi ab eorum societate aliquando separandi sunt. Imago est cerea, ergo mollis, aurea, ergo dura. De Christi Domini columna a materia epigramma ita est. M armorea es qua tu religaris, Christe columna
M armoreus, qui te lictor utcumque ligat
M armorei funes: solido de marmore flagra
H orrida, marmoreum te quoque fecit amor
I pse ego nil lacrimans ad tabidi spectacula tanta
D urius, heu! duro marmore marmoreus.

P. 36. Caussa formalis est per quam res est id quod est et ab aliis

distinguitur: quæ vel est essentialis, ut animus in homine, vel accidentalis et adiacens, ut figura Corporis. Loci usus est: Petrus est animo præditus, ergo est homo. Signum rationis est ex quo non dicitur savit. De Diva Virgine a forma hæc est Encomium.—

Quæ Venerem facie, quæ Palladamoribus æquat,
Conata est Domina pingere docta manu.
Artificis laudatur opus; divina sed omne
Mortale exsuperat forma magisterium.

37. Cum aliquid laudatur, deserviunt caussæ omnes adhiberi solent. Itaque si tu, maximam nuper tibi Excellentissimo nostro Præsule in almæ metropolitanæ sacrario erectam laudare velis, omnes caussas afferre poteris: Finalem, Efficientem, Formalem, et Materialem.

CAPUT VII.
RELIQUA ARGUMENTA IN SITA.

38. Decimum quintum argumentum ab effectis ducitur. Effecta sunt ea, quæ a caussis oriuntur. Eadem sunt effectorum genera, quod caussarum. Itaque sicut quadruplex est caussa, ita effectus quadruplex est: ab effectis sic arguitur: Si dulcis est gloria consequere virtutem, ex qua vera gloria procedit. Sic omnia mundi utpote a Deo condita in cognitionem conducunt Creatoris. In Senis deliru hæc est argumentatio ab effectis.

Barba tibi crevit, ceciderunt, Flacce, capilli
Indecorabilis tibi est Barba caputque leve.

39. Ultimus locus est a comparatis. Comparata sunt ea

Quæ inter se facta colatis conferuntur est triplex compar-
rationum genus: Primum a minori ad maius, secun-
dum a maiori ad minus, tertium a paritate equali-
um argumentum a minori ad maius ita formatur
a Cicerone, ducitur a Christo Domino: si vos cum
sitis mali nostis bona dara dare filiis vestris quan-
to magis pater vester, qui in Cælis est dabit bona peten-
tibus se.

P. 40. A maiori ad minus ita formatur a Cicerone: Noli
esse tam iniustus ut cum tui fontes, & inimici tui patant
nostris tribulos etiam amicis clausos esse oportere. tam-
dem a paritate equalium sic argues in iuvenem viri-
bus, seniorem que consiliis æque rei publicæ salus
continetur. utrique ergo paribus beneficiis afficiendi sunt.

CAPUT VIII.

DE REMOTIS ARGUMENTIS.

P. 41. Remotum argumentum testimonia vocat Aristo-
teles alii et nos remotum vocamus, et assumptum, re-
mota argumenta sunt sex. Præiuditia, fama, tormen-
ta, tabulæ, iusiurandum, et testes. Præiuditia di-
cuntur sententiæ ex paribus aliis antecedentibus
caussis deductæ, latæ, aut havitæ. V.g.: fures hacte-
nus ab iis in comitiis iudicibus ad triremes damnati sunt
ergo fur iste ad triremes damnandus est. si vis hanc
sententiam repellere, dic: l, minime latam esse; l, non
nisi merito, l, diversam esse modo caussam.

P. 42. Fama seu rumor est sermo dispersus in vulgo sine ullo

Certo autore: si aliquo affirmare velis, hoc utere argumentum. Fide reus est quia ita fama vulgavit. Criminatus est: si vero aliquid negas a fama vulgatum: dic: famam solere non numquam all[illegible] sa pro veris affectare de qua Virgilius

Tam ficti, pravique tenax quam nuntia veri.

13. Tormenta sunt subsidia, quibus veritas extorquetur. Si accusatorem agis, dices: Petrum vere reum esse, quia totus confessus est culpam: si autem ra[illegible] lectum egeris, dices: reum non esse, quia nihil confessus est, et si quod aliquid expressit dolor crimen falsum excusit a reo. juxta illud axioma. mentitur in carcere, qui dolore potest pati, etiam mentitur in carcere, qui dolorem pati non potest.

14. Quae olim dicebantur tabulae scripturas modo vocamus in quibus continentur pacta, seu conventa, contractus, testimonia, codicilla &a, et apud publicos tabelliones asservantur, si utaris ad persuadendum tabulis illarum autoritate, vi [illegible] publicam exaggerabis. si vero vis illarum fidem repellere, dices: illas in honestum [illegible], [illegible] referre: non cohaerere cum aliis scripturis etiam publicis: Repugnantia continere, tempora, personas, loca, insipienter confundere. Vi dolo, fraude metu ve extortas fuisse. Autorem tabellionem, aut Notarium solitum esse similia facere falsa instrumenta.

15. Jusjurandum est sacramentum quo [illegible]

Seu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocari [illegible]
tacita, lexpressa [illegible] numinis tamen [illegible] [illegible] imitatio
Veritatis [illegible] sub invocatio tacita, Lexpressa autem
enim iuratur per sanctos, et Creaturas in quibus Di
vinitas specialiter elucet, ut sunt evangelia, Coe
lum, Sol, terra, templum, Crux, altare, et
Cetera. tunc tacite Dei [illegible] invocamus.

P. 4 6. At per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deposuit
[illegible] [illegible] Deo [illegible]: ergo Credendum est. nonenim
aliquis ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] constet
ideo [illegible] iuramentum. Martialis ita [illegible]

Numquam se [illegible] [illegible] [illegible] iurat et [illegible]

Non [illegible] quoties nemo vocat [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible], nostra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Si vero vis argumentum [illegible], dices: eum qui iurat
esse [illegible] [illegible] solutus [illegible], pererare [illegible]
[illegible], v.g. Pecunia [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] con
suetudine, Certum esse [illegible] [illegible] [illegible] ratione
[illegible].

P. [illegible] Testes, seu testimonium duplex est. Divinum scili
cet et humanum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] testi
monium [illegible] [illegible] [illegible] a Deo [illegible] [illegible]
[illegible] quod ab hominibus, testimonia Divina [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible]
[illegible] testimonia sunt D. O. Maxime [illegible] sa
crae [illegible] [illegible] [illegible], Apostolorum traditiones.

Universales ecclesiae consensus. Summorum Pontificum
Decreta, Conciliorum praecipue generalium Canones, et Censurae.

48. Divinorum testimoniorum, ubi recensentur Signa, Portenta, Prodigia aliaque id genus obstructa asseruntur, quae vulgo miracula dicuntur. Sed in his omnibus valde cauti esse debemus; ne puerorum, et muliercularum risui decipiamur.

49. Humana testimonia sunt quae ab homine expromuntur, voce, scripto, vel signis. Plurimum valent si [illegible] ... sententiae Patrum, Doctorum, Theologorum, Philosophorum, Oratorum, Historicorum, Poetarum, et Illustrium Virorum. Huc etiam referri exempla, adagia, Apophthegmata, symbola, Hieroglyphica, Aenigmata, et id genus alia. Qui vero testimonio [illegible] Fidem, Religionem [illegible] ... ut in [illegible] diximus.

CAPUT IX.

DE ARGUMENTATIONE, ET EIUS SPECIEBUS.

50. Postquam de argumentis et argumentatione agendum est. Haec est explicatio argumenti [illegible] argumento sicut totum a parte [illegible] Inventio ex locis Rhetoricis desumitur, quae in argumentatione includitur. Argumentatio [illegible]

Quinque sunt Syllogismus, Enthymema, Sorites, Di-
lemma, et Inductio. Syllogismus graece dicitur, Epicherema
latine ratiocinatio; illius constat propositionibus
maiori, minori, et conclusione, quam etiam propositionem,
Assumptionem, et Complexionem vocamus. Ut hic ex Tul-
lii pro Milone. Omnis insidiator iure ab aliquo interfici-
tur: Clodius fuit insidiator, ergo Clodius interfectus est

P. 51. Eundem Syllogismum Rhetores in quinque partes
dilatant, in Propositionem, illius probationem, in Assump-
tionem, et Assumptionis affirmationem, et Complexionem.
Exempli causa in Syllogismo superposito demonstra-
bimus. Omnis insidiator iure ab aliquo interficitur; nam quil-
vis publicam iniuriam defendere debet. Clodius autem
erat insidiator armatus enim aggrediebatur. Iure igitur interfectus est.

P. 52. Rhetores ut molestiam vitent si plures Syllogismus vel
terandus est: illius partes immutant, hoc modo a propos-
tione, modo ab assumptione, a Complexione modo incipi-
unt omnes autem variandi modos in subiecta inspice tabella.

P.	A.	C.
A.	P.	C.
C.	P.	A.
A.	C.	P.
P.	C.	A.
C.	A.	P.
[illegible]	[illegible]	[illegible]

53. Entimema est syllogismus imperfectus, nam in eo deficit vna ex duabus propositionibus Maior, vel minor, quae subintelligitur: ut maior haec, ars dicendi quaerenda sit. Hunc syllogismum vocat Aristoteles oratorium, quia illo passim Rhetores utuntur. Illius prima propositio vocatur antecedens: secunda Conclusio, vel consequentia. v.g. Rhetorica est ars dicendi ergo quaerenda est.

54. Sorites, aut Latinis acervalis, Climax, et gradatio est, est argumentatio, quae multa gradatim colligit, et coacervat, et quasi quibusdam gradibus ad conclusionem accedit. Illam Dialectici a primo, ad ultimum appellant. pro exemplo est qua Themistocles utabatur ut probaret Filium suum orbi imperare.

Orbi imperat Europa:
Europae Graetia:
Graetiae Athenae:
Athenis Themistocles:
Themistocli Vxor
Vxori, Filius
ergo orbi imperat Filius.

55. Dilemma dicitur a dilectione syllogismus cornutus, vel bicuspis; eo quod utrinque feriat: haec ratiocinatio, quae duas habet partes, quarum si una vites: in alteram necessario incidas. v.g. vel studes: vel non studes. Si studes et non proficis, stolidus es: si non studes ignavus. ergo stolidus vel ignavus es.

P.56. Inductio est argumentatio, quae ex pluribus concessis ab adversario probat intentum. Quia Nabat lapidacq. Consumitur annulus usu. Cote trita acquitur novacula. Summa collisione splendescit. ergo cum haec non negas, usu, exercitatione tu etiam clarebis.

CAPUT X.

CAPSIOSIS, E FALLACBUS ARGUMENTATIONIBUS.

P.57. In argumentationibus operae pretium est singulas examinare propositiones: ne ex concessis concedere cogare, quod negandum, vel concedendum non erat. Ut autem Syllogismus, et reliquae argumentationes recte sint, tres tantum terminos debet continere. termini vocantur extrema seu verba illa propositionis, quae ablato verbo substantivo manent. v.g. in hoc syllogismo: ars dicendi est optima: Rhetorica est ars dicendi: ergo Rhetorica est optima. termini sunt ars dicendi, Rhetorica, optima.

P.58. Si autem plures terminos habeat syllogismus concedi potest maior, minor, et negari consequentia ut in hoc: omnis homo est animal. Equus est animal. ergo Equus est homo. termini sunt homo, animal hominis, animal Equi, et equus. ideo concessa maiori, et minori neganda est Consequentia.

P.59. Licet syllogismus videatur tres tantum terminos habere, quod si terminorum aliquis bis repetitus duplicem habeat significationem, ut in hoc: Apostoli sunt duodecim. Divus Petrus, et Paulus sunt apostoli: ergo sunt duo-

dicam. in maiori significat vox, abortiones.
in minori quos: ideo quatuor habet terminos Sylo-
gismus: illius etiam exemplum ita: quod firmiter fit
coacte. Deus facile racemus in vite. ergo Deus fit
racemus coacte. Sed nec ad Logicam, nos ad Rhe-
toricam vertamus.

CAPUT XI
DE AMPLIFICATIONE

60. Quoniam argumentatio, ut a Logicis traditur brevior
est, et altior, quam oratoria postulabat facultas, ali-
ud genus argumentationis fusioris a Rhetoricis
excogitandum est, quo spiritus argumenta tractentur,
et vocatur amplificatio, quae est gravior quaedam
argumentatio, quae motus in dicendo consiliat animorum
illius finis est affectuum exercitatio. itaque postquam
aliquid ab argumentatione Logica firmatum est, solet
frequenter amplificari: ut si agas de gravitate, ad mo-
vendos animos, ad illius fugam, letalis peccati probationem
afferri poterit ex variis locis Rhetoricis.

61. Amplificatio altera est, altera rerum. illa est vocum
augmentum ad veritatem exaggerandam: quod fit si
verbis vocibus gravibus, plenis, superatis, ac superioribus
gradatim ascendentibus: i. epithetis, adverbiis, syno-
nimis, Graecis, Metaphoris, et similibus Tro-
pis, sonitibus armonicis et Periodis dilatis: sed
prudentia adhibenda est: ne Luciniam cum Cicada
aut cum Minerva Ranam comparemus. hoc
est: ne plus iniusto rem exageres.

P. 62. Amplificatio rerum desumitur ex locis Rhetoricis, praecipue vero ex Definitione, Partium Enumeratione, Similitudine, Comparatione, Contrariis, Ratiocinatione, Adjunctis, Causis, Effectis, Antecedentibus, et Consequentibus. Amplificatio a Definitione fit, cum plures definitiones et Descriptiones rei ejusdem congregantur: sic Cicero de Agro Campano. Campanum agrum unicum Pop. Rom. pulcherrimum caput vestrae pecuniae, pacis ornamentum, subsidium Belli, fundamentum vectigalium, horreum legionum, solatium annonae disperire ne patiemini?

P. 63. Sic etiam Concionator stylo flores amplificat Patri Pompeio: flores, exquisitissima naturae omnium Parentis ornamenta, ocelli hortorum, examina odorifera, Telluris astra, molles, viteque gemmae, nectaris roris et mellis officinae, Nimpharum decor et amores, gratiarum blandimenta, cupidinum amenitates, omnium suavissimorum quae purissimorum picturatae pyxides, oculos adorantium quae incredibili delectatione demulcent.

P. 64. Amplificatio ab Enumeratione Partium fit cum distribuimus totum in partes: genus in species: speciem in individua. Sic Cicero volens exponere commoda Urbis aiebat, a Deum Senatum, pontifices, equites, plebem, suadens, ad solicitandam Civitatem. Amplificatio a similitudine fit cum plures similitudines coacervantur. Amplificatio a Dissimilitudine fit dissimilitudines conferendo. Sic Cicero dissimilitudinem M. Varronis et M. Antonii exposuit.

Olim vicesa qua ... Dominus ... studium
suorum Ill. Baro voluit esse domicilium, qui in illa
villa antea dicebantur? qui mandabantur iuxta
Poeti Romi monumenta ... , ac ... pene
... omnia vectibus, valebant pavimenta ...

65. A comparatis amplificatio fit vel pluribus, vel modo
tantum comparatis, dummodo materiam subtiliter congru
enter. Vel ut nuper posito Ciceronis de exemplo, Plus quam
mavis Romae. Amplificatio a Contrariis illorum complec
tione fieri solet. Vg. Quis ferre possit inertes homines
fortissimis insidiari stultissimos prudentissimis, ebriosos sobriis,
dormientes vigilantibus. Amplificatio a Repugnan
tibus fit ex iis, quae oriuntur a rebus Contrariis illis, a
quibus loquimur. Vide dicta num. 26. ad adiuncta
Amplificationum, quae etiam habes numero. Idem de Reliquis dictum
esto.

CAPUT XII

66. ## DE AFECTIS, EORUM QUE MOTU.

Quoniam quae usque inventa ... tenent, ut intellectus ...
... arma ... quibus Voluntas cadat ... necesse est: Orator ergo, ut Basilius suadet ...
..., quae vult imprimere, ipse primum excitet, excitatumque
... . est: ... Orator, si Iudicem
... incendere.—

67. Multum etiam iuvat aetas Oratoris matura, Conditio,
modestia, Verecundia, Vultus, Humanitas. ...
is caeteris ... amabitur. ... bene affectus sit
erga auditores: ... constet: Cavendum ... ne ...

ac nimis acer appareat lactabundus, aut arrogans: nec stylus affectatus et argumentorum congeries [illegible] perdit quam voluptatem in audientes excitat.

P. 68. Ut affectus fortunate moveat personarum, apud quas oratio habetur, conditio, aetas, et mores [illegible] sint. Ut a [illegible] considerandae est aetas; nam pueri et adolescentes voluptatibus maxime capi solent, variisque rationibus alliciuntur iuvenes, et aetate media. Viri non nisi rationum pondere capiuntur, senes difficilius moventur [illegible] a [illegible] viso [illegible].

P. 69. Pensandus est etiam sexus: mulieres enim facile moventur, [illegible] considerant [illegible]: capax etiam status pensandus est: alii affectus in [illegible], alii in [illegible] excitantur: [illegible] cholerici, flegmatici [illegible], sanguinei voluptates, malencolici maerorem celeriter concipiunt. neque est temporis contemnendum: mutata enim temporis circumstantia mutari solet affectus: alius enim regnat diebus [illegible], alius [illegible] diebus: alius in pace: in bellicis.

P. 70. Attendenda praecipue est personarum conditio: nobiles plerumque [illegible] generosi sunt, humani, [illegible], dedicati, [illegible] facti divites contumeliosi esse consueverunt, superbi, et [illegible] ditiorum ditiores, praecipue, qui nuper divites facti sunt. = Vulgus bellua est, [illegible] multorum capitum moratum, [illegible], [illegible] Capitum [illegible]. Pauperes iracundi, patientes, invidi, et detractores.

1. Hinc facile animos concitabis: itaque si vis permovere [illegible] libus peccati fugam: dic: id gloriosum esse: si nobilibus: dic: multum prodesse: dic: si adolescentibus: maxima animi relatione educere: si iuvenibus: dic:

Exemplum Constantiae. Si Senibus: dic: si olim tales animos habuisse [illegible], [illegible] nunc [illegible] minus esse [illegible]. Nam senes laudari praeteritos, praesentes respicit omnes. Similia omnibus [illegible] commotionis ergo animorum [illegible] aetatem [illegible], laud[illegible] simile

2. In his omnibus personis vides varios esse affectus, quos animi passiones vocamus, et sunt quaedam animi perturbationes, quae faciunt ut nos laetitiam, non raro moerorem atque semper sentiamus. quas enim excogitat [illegible] eadem reprimere, cum amat ac [illegible] haec omnium affectuum causa est anima sentiens sed.

Continet et cum [illegible] Concitat [illegible]

Exemplare facit, [illegible] amore [illegible].

3. Affectus praecipui sunt duodecim: Amor, Odium: Desiderium, Fuga: Gaudium, Tristitia: Ira, et Mansuetudo: Audacia, Timor: Spes, et Desperatio. Amor est propensio voluntatis in bonum, quia bonum est sive tale est, idea atque generatrix amoris. Considerandum: Bonum triplex esse, honestum, utile, aut delectabile. Ex [illegible] amor [illegible] Contrariis. Odium est animi aversio ab eo quia [illegible] [illegible]: [illegible] autem [illegible], cum caritatem [illegible], atque amore [illegible] [illegible] [illegible].

D. 4. Desiderium est a[illegible] boni [illegible] cujus [illegible]: Desiderium autem a[illegible] absentia [illegible] amoris boni [illegible]. Concupiscentia excitat desiderium, absentia, et bonitas [illegible] [illegible]; minuit nocumenta omnia quae ab ea possunt oriri. Detestatio [illegible] appetitus est retractio [illegible] malo absente. [illegible] [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible]. ~

D. 5. Gaudium est amor boni praesentis. Unde qui consortes [illegible] alicuius [illegible] [illegible] [illegible] veritatis [illegible]. Contemplatio. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnes [illegible]. Gaudium ex[illegible] pelles [illegible] malas, [illegible] [illegible]; quadrupedum [illegible] [illegible] [illegible] lacrimam. Tristitia est [illegible] [illegible] animi [illegible] mali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se ab [illegible]. Tristitia [illegible] praesentia mali praesentia, et quia [illegible] resistit. Tristitiae [illegible] cum [illegible] amicorum consolatio [illegible] divinarum contemplatio, somnus, venatio, balneum, [illegible] omnia quae voluptatem excitant [illegible] [illegible] commiseratio.

D. 6. Ira est [illegible] [illegible] appetitus cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliqua [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Mansuetudo est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in animo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]. [illegible] autem audent [illegible] afferl tus [illegible] et [illegible] excitari [illegible] exitari.

47\. [illegible] Voluntas [illegible] bonum [illegible] cum [illegible] occurrentibus. [illegible] bonis [illegible] [illegible] [illegible] ad pericula [illegible] et [illegible] [illegible].

48\. Timor seu metus est animi affectus [illegible] apprehensionem. Timent mali obnoxii, beneficii [illegible] debiles ad [illegible], imbecilles ad resistendum, auxilio destituti. Timemus etiam [illegible], qui nobis damna esse possunt, Homines a nobis [illegible], potentiores [illegible], si [illegible] esse [illegible], vel [illegible] et [illegible] minime posse. [illegible] si [illegible] vires [illegible] et si [illegible] quae timet non esse adeo magna. [illegible] timoris [illegible]: Pia est vel [illegible] timor ipse [illegible].

49\. Spes est futuri boni expectatio, datur [illegible] cum bonum [illegible] concupitum [illegible] excitat [illegible] pronissa, [illegible] sententia, [illegible], [illegible] vires [illegible], [illegible] hostium [illegible] amicorum potentia [illegible] [illegible] [illegible] concessa [illegible] concurrentibus.

50\. Contrariis [illegible] [illegible] quae [illegible] bonum sibi [illegible]

cuta. [illegible] scriptum desperationis remedia sunt
, qui plura [illegible] intricabitur celat Philosophie
praeterit comites [illegible] thesaurum [illegible]
trali Philosophia Aristotelica. Nobis, qui Rhetore
sumus, non autem Philosophi hec attigisse satis est.

LIBER SECVNDVS

DE DISPOSITIONE.

CAPUT I.

DE DISPOSITIONE GENERATIM.

1. Dispositio competit inventa disponere, non [illegible] [illegible] [illegible] non omnia quae inventa [illegible] [illegible] maxime conducere solet alia enim sunt [illegible] aliarum conducentia minus [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] super vacanea, obscura et similia. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

2. Omnis [illegible] [illegible] [illegible] absoluta [illegible] [illegible] debet [illegible] constare exordio [illegible] narratione, confirmatione, epilogo, sive peroratione. Narratio, et confirmatio valent ad [illegible] [illegible] ratio ad movendos animos. Sed hae partes non sunt a [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] oratio [illegible] aliqua ex his desiderari [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Narratio [illegible] [illegible] [illegible] nota [illegible] confirmatio, et [illegible] [illegible] necessaria maxime [illegible] ad amplificationem [illegible] [illegible] ad movendos animos. Sed [illegible] [illegible]

CAPUT II.

DE EXORDIO.

P. 3. In qualibet oratione primum solet exordium, quod est primaria orationis pars, quo auditorum animos conciliamus ad reliquam actionem. Conciliantur autem quando orator reddit eos benevolos, attentos et dociles [illegible]. Benevolentia conciliatur a nostra et auditorum et adversariorum (si qui contradicent) persona, aut ab ipsa causa, de qua agitur. Dociles auditores fiunt, si aperte et breviter causae summam exponas, ea quae aut definias, aut dividas; ne patientiam eorum, aut memoriam confusarum multitudine obruas. Attentos denique reddemus, si aut magna quaedam, aut nova, aut necessaria ponamus, aut coniuncta cum iis apud quos res agitur. Sed tamen res una exordio est maxime necessaria: indicare finem, cuius gratia fit oratio; cetera autem plus habent ornamenti, quam necessitatis.

P. 4. Quinque sunt genera [illegible] causae: Honestum, Admirabile, Dubium, Humile et Obscurum. Honestum, quod est de re honesta et sancta, ut de sanctitate Sancti; satis per se conciliat animos [illegible] agendum erit. Satis admirabile valet, quod est praeter hominum opinionem, ut beatos esse contemnentes reliqua philosophorum paradoxa. Dubium est de quo dubitatur, utrum honestum sit? ut defendere patrem homicidam: quia pium est defendere patrem, impium defendere homicidam. In quo maxime requirenda est in exordio iudicis

benevolentiã, qua Causse amicitas non satis pollicetur.
In Humili vo, quod est aere vili, ut de purgandis clo-
acis, exigenda potissimũ est attentio, q̃ materiæ ve-
nustate non petitur. In obscuro tandem, quod de rebus obscu-
ris est, et difficilibus petendum est, ut intelligant caussam faciant
auditores.

§5. Exordium suas habet Virtutes prima est proportio cum
tota oratione tam in stilo, quam in magnitudine, nam cum
caput sit orationis debet habere proportionem cum illa
sicut hominis caput non toto corpore. In genere exor-
natiuo stylum amant exordia elegantiorem; non tamen
poetica licentia lasciuientium. In Genere delibera-
tiuo grauis, et simplex sit oportet exordii stilus. In
Genere iudiciali grauissimus est ab omni verborum
amenitate alienus. Secunda Virtus est Connexio
cum reliquis postea dicendis. ——

§6. Sed ut et habet virtutes vitia etiam habet. Primum est
exordium est ergo Vitiosum si vulgare, si commune,
si Commutabile, si longum, si separatum, si translatum
et inartificiosum sit. Vulgare est, quod pluribus
caussis potest acommodari, ut aiunt est de com-
muni. Commune est quod etiam contrarius pro
sua potest uti Caussa. Commutabile quod fa-
cile mutari ad aliam caussam. Longum quod pluri-
bus verbis, auditoribus Thedium parit.

§7. Separatum, quod non est cum reliquis partibus oratio-
nis connexum. Translatum, quod non [illegible]atae.

Vt si insinuatione utaris, ubi ex abrupto incipere debeas; aut de contrario, si ex abrupto incipias, ubi insinuatione opus est. [illegible] artificiosum denique [illegible] [illegible] ante [illegible] regulas [illegible] [illegible]; itaque [illegible] [illegible] est, sive ad [illegible] docendam, sive de [illegible] [illegible] ad, docilem, attentum, aut benevolum.

CAPUT III.

DE PROPOSITIONE

P. 8. Propositio est [illegible] orationis pars, qua paucis exponimus, quid, et quomodo dicendum sit. [illegible] est propositio, quae brevis, et clara, in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Cavendum ne sit [illegible], vel [illegible], vel [illegible], vel [illegible], vel [illegible] [illegible] [illegible]. Vt si quis dicat: Christum Dominum Causam [illegible] [illegible] esse, quia mala nostra [illegible]: et Beatam Virginem esse [illegible] [illegible] [illegible]. Divum [illegible] [illegible] [illegible] Sanctissimae Trinitatis.

P. 9. Varia [illegible] propositio [illegible] [illegible] Urbani potest [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vt si dicas: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] majora damna, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secundum [illegible] comparativa. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] in Rhetorica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

P. 10. T[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

... tam in animo ... tamquam patientis atque civis con-
tinentis, ... utique ... et personae ... contemplare. Quarto si Christianus et ... considerat probabile, V.g. Vir de Paula ... animato panegyrici contexendo ... Gigantum esse, flammam et nives; vel Autumni aestatem, et hiemem.

P. 11. Quinto denique si tota panegyris ac ... tantum personae laudandae virtute, vel facto diligas: itaque tamen ut nihil ex eius vita non tollas: panegyrici propositum est omnem eius vitam ... laudandam attingere. Sic consideratur ... nostrae societatis ... Beato Aloysio Gonzaga panegyricum ... quod Beatus ... puer ... imperante ... Imperatore per voce ... Aloysii ... argumentatum est, sicut ex ... solari ... et luce ...

CAPUT IV.

DE CONFIRMATIONE, ET EPILOGO.

P. 12. Confirmatio constamina orationis est illa pars, qua argumenta profermus ad id, quod probare contendimus stabiliendo. Validiora argumenta in principio, et in fine; debiliora in medio orationis collocanda sunt. Caeterum ... more absque ulla transitione ex uno ad aliud argumentum saltemus.

P.13. Transitio est [illegible] figura quaedam [illegible] qua quo prius dictum est, cum eo quod sequitur connectitur; potest esse perfecta, vel imperfecta. perfecta dicitur cum et id quod petit, et dicenda simul ostendit. Vt: Cum de negotio [illegible] manum. Quoniam de genere velut dixi, nunc de magnitudine pauca dicam. imperfecta transitio dicitur cum dicenda significat, dicta non attingit. Vt:

Quidquid in mentem? alia me vocant.

P.14. Peroratio, sive Epilogus est ultima pars orationis, in qua et quae tota oratione continentur; vehementius exaggeramus. Duas habet partes: Enumerationem, et Amplificationem. Enumeratio fit paucis complectendo quod per tota oratione dictum est. Amplificatio fit commovendo auditorem. Per [illegible] assequimur [illegible] [illegible] sententiis vehementioribus, et [illegible] ad [illegible], ad Divos, ad leges, ad patriam, et caetera.

LIBER TERTIUS

DE ELOCUTIONE

CAPUT I.

DE EIUS ELEGANTIA, ET NATURA.

P. 1. Elocutio est verborum, et sententiarum ad orationem accommodatio cum iis virtutibus, quae praecipue sunt: Elegantia, Compositio, Dignitasque. Elegantiae primum est, ut vitio careat [illegible], et [illegible]. Vitia cum sit orationi [illegible] Soloecismus et Barbarismus. Ut perspicua sit, verba latina amet, nec peregrina, et quae [illegible] afferat. Verba [illegible] et quae apta bono [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] omnium [illegible] [illegible], aut [illegible] caussa nimis longa per circuitionem [illegible], et nimia etiam contractione [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], quae [illegible] valde reddunt orationem.

P. 2. Dixi voces latinas amandas in oratione, quae a bonis auctoribus [illegible]. [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible], ut sunt Bombarda, [illegible], [illegible], [illegible], et similia, vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] imitationem, ut [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], si vero res aliqua, cui [illegible] nomen est [illegible] [illegible], quae [illegible] Romae erat, [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Aqua [illegible] dic [illegible] aqua. [illegible]

dicitur sacrum, vel sacrificium. Papa summum vocat Pontificem: Archiepiscopum Antistitem [illegible].

P. 3. Ut eleganter consulatur observa, quod ablativi, qui absolute dicitur, vel ante verbum, vel per se initio collocatur. Ut Dux, victo hoste, milites commendavit, vel: Philippo V. imperante [illegible] habebatur. Nunquam ablativo qui vocali incipit praecedat praepositio A, sed Ab, ut: Ab urbe non a urbe. Si vero a consonanti initium habeat poterit tum A, tum Ab anteponi; ut: A Rege, vel ab Rege, a Jove, vel ab Jove. Idem dictum esto de E, et Ex. Genitivus vero duorum substantivorum, melius alteri substantivo praeponitur. Ut: Sapientiae gloria, virtutis honor, atque ornamentum.

P. 4. Adiectivum nomen eleganter substantivo praeponitur. Ut: mulier pulchra, attamen nullus elegantius postponitur, ut: sermo nullus, mulier nulla, magister nullus. Nemo nemini libens semper amat lectum. Et hoc [illegible] nemo. Si adiectivum substantivo praepositum, sermonem asperum, vel [illegible] reddat, vel si tota orationis [illegible] collocanda est, tunc substantivo postponenda est. Ut: Puer [illegible] maturior et prudens. Inter adiectivum et substantivum aliquid eleganter interponitur. Ingens ac pulchrum est hoc Divi Ermenegildi fanum.

P. 5. Cognomina [illegible] nominibus praeponi, vel voce interposita seiungi [illegible] etiam [illegible] adiectivo [illegible] cum negatione [illegible] nonnumquam [illegible].

6. Comparatiuum nomen, nunc periodi initium aperit,
nunc etiam claudit. Vt: Vrbs nulla hispalensi urbe
nobilior. Vt [illegible] [illegible], cui secundo numero fal-
[illegible] a misero. Nonnunquam Comparatiuum ponitur loco
positiui amplificandae caussa. Vt: vehementius ardebat
pro vehementer. Superlatiuus quod [illegible]
[illegible] commutandum cum positiuo, interposito aduerbio
[illegible]. Vt: melius est dicere maxime necessarium,
quam necessarissimus.

7. Adiectiuum pollisyllabum in fronte orationis, dum non
ingeniuste [illegible]. Vt: miserrime qui sunt [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]. nominatiuo [illegible]
[illegible] initium periodi eleganter exornant. Vt:
Aristoteles ille Philosophorum princeps. Quod ad
[illegible] laudandum, vel vituperandum nomen [illegible]
proprio praeponitur. Vt: Sanctus amor secreti [illegible].

8. Elegantiae etiam Consulimus (vt [illegible] [illegible])
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible], [illegible] periodum claudat. Vt:
Cantabrum [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible], et [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
habeamus. Haec [illegible] [illegible] [illegible] Verborum Collocatio[illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] frequentia [illegible].

CAPVT II.

DE Compositione, et eius Virtutibus.

2. Diximus secundam eloquentiae virtutem esse Compositio-

ne, quae est modulata quaedam et continua verborum
et sententiarum structura, quae ex ordine, iunctura
[illegible], numeroque continetur. Ordo [illegible] Verbis [illegible]
[illegible] ut semper crescat oratio; ita ut a [illegible]
[illegible] ad maiora ascendamus, [illegible] maxime [illegible]
[illegible]. Ut: Dicta [illegible] Curtius iudex, [illegible]
[illegible] tribunal. [illegible] vocum [illegible]
consonantia, [illegible], et ea [illegible] aliarum
vocum interpositione [illegible], ne illud [illegible] in sermone
dicamus: Sola mihi tales casus Cassandra canebat,
[illegible] literarum [illegible] imo [illegible]
[illegible] cuius [illegible] testes sunt Al[illegible]
Regis Carmina, [illegible]
[illegible]. Res [illegible] est nota. [illegible]

Q[illegible] Cl[illegible]

P. 10. Iunctura secunda compositionis virtus est illa, quae ex
vocalium, et consonantium concursu molles, [illegible]
[illegible] oratione, [illegible] leges [illegible] Concursus [illegible]
[illegible] vocalium [illegible] valde hiulca efficit orationem.
Ut aurea anima, aurea est atomia [illegible].
[illegible] etiam consonantium [illegible] XZRT. ut Rex [illegible]
Regis arma Xerxis.

P. 11. C[illegible] auctio [illegible]
[illegible] Ut: [illegible]
[illegible]
[illegible] sequens
a consonanti [illegible]. Item continuandae [illegible]
syllabae [illegible]: hac in voce Dux, et Rex. [illegible]

Cavendum etiam, ne verborum insolito ordine aliquid turpe, aut ridiculum sonet, ut plurimi [illegible] caveant.

§. 12. In structura sequitur periodus, sive verborum comprehensio, quae est oratio, in qua finitur, non imperfecta, sed absoluta sententia. Verum quisque habet in Philosophia, nihil homo laboriosius optare potest. Periodus constat membris et incisis. Membrum, quod graece colon est, oratio in qua sensus perfectus, sed subsensus aliquod spectans, absolutum. V.g.: quamquam mihi semper conspectus iste vester amplissimus [illegible] visus est. Incisum seu comma est pars membri imperfecta. V.g.: Quamquam mihi semper conspectus [illegible] semper nihil hoc significat, nisi addatur [illegible] [illegible].

§. 13. Circa usum periodi cavendum, ne ad nihil amplificanda inania verba adhibeantur. Cavendum etiam ne in periodi structura nimia appareat industria, nam neque numerosa debet esse periodus, ut poema, neque extra numerum, ut vulgi sermo. Cicero in principio dicendi solet adhibere ornate periodos, quibus auditorum animos se insinuet. De numero periodi [illegible] tradere auctores. Itaque docent quibus pedibus constare debeat, ut suavius auribus accidat. Sed hoc usu potius, quam regulis comprehenditur. Vitandum tamen est numerosus periodus, qui oratione terminet in numerosum [illegible] v.g.: exametrum, pentametrum, aut [illegible] dicendum de periodo hispana [illegible].

terminetur in modum Veneris Utilissima est.

CAPVT IIII

DE ORNATV ORATIONIS.

P. 14. Dignitatis seu ornatus praestant orationi tropi, et figurae. Tropus dicitur latine versio, et mutatio est verbi a propria significatione in aliam cum virtute translatio. Oportet sit cum virtute hoc est cum laudabili variatione; alioquin potius erit deformitas, quam ornamentum. Tropi [illegible] septem verbo hoc est: possunt fieri uno tantum verbo, non pluribus. Ut sunt Metaphora, Synecdoche, Metonymia, Antonomasia, Onomatopoeia, Catachresis, et Metalepsis. [illegible] vero tantum quinque, hoc est necesse est [illegible] plurium verborum translatione. Allegoria, Periphrasis, Hyperbaton, et Hyperbole.

P. 15. Metaphora latine translatio est verbi mutatio a propria significatione in aliam [illegible] [illegible]

P. 16. S[illegible]

[illegible] principio [illegible]

T[illegible]

[illegible]

Q[illegible]

Q[illegible]

AB ANIMALIBUS.
ADANIMALA
Homo Latrat.
CAPUT
MINA BELLI.
DVOFVL
AMNIS.
ABINANIMALIBUS
ADINANIMALIA.
AVRI
FAMES.

D

G

M

Ac

Inceptum peragunt [illegible] iam cuncta [illegible]
Q[illegible] [illegible]
E[illegible]
V[illegible]
P[illegible] [illegible] ad [illegible]

P. 18. Synecdoche latine [illegible] cum pro una regula a [illegible] concipitur, hanc [illegible] Rhetores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] partem, ut [illegible] vel Cedra pro arboribus. Flumen [illegible] fons pro limine: ut [illegible] fontem [illegible]. [illegible] Tertio cum pro numero unius pro pluribus [illegible] [illegible] [illegible] armato [illegible] [illegible] [illegible]. Quarto [illegible] [illegible] pro uno: ut Cicero: Hanc [illegible] [illegible].

P. 19. Quinto cum genus pro specie ponitur, vel vox [illegible] pro particulari, ut monstrum pro leone, [illegible] pro tauro, fera pro ursa. Ut Ovidius:

Magna minorque ferae, quarum regit altera Graias,
Altera Sidonias, utraque sicca, rates.

Sexto cum forma pro genere usurpatur: [illegible] pro [illegible]. Vi[illegible] [illegible] [illegible]. Septimo cum [illegible] materia pro re ex illa facta: ut ferrum pro ense, aurum et argentum pro moneta, aes pro tuba: ut Virgilius: Quem [illegible] [illegible]
[illegible] ere [illegible], [illegible]

P. 20. Octavus modus accidit [illegible] cum [illegible] antecedentia pro consequentibus ponuntur, ut Val. [illegible]

[illegible] generant [illegible]a iuvenci — Quo ad [illegible] proxima, sed recte, sed hoc proprie non est dictum, cum non synonyma verbo fiat, sed [illegible] argumentum ab antecedente [illegible] —

P. 21. Methonomia latine, transnominatio, l. Hypallage, quae vox latine sonat immutatio est qua unum vocabulum pro alio ponitur. Sex modis constitui potest. Primo cum nominibus causa pro effectu. Ut Sol pro luce, [illegible] Ceres pro tritico. Bachus pro vino, Aula pro [illegible], [illegible] pro Eneide Virgilii legitur. Sine Cerere et Bacho friget Venus. — Id est absque pane et vino [illegible]

P. 22. Secundo cum sumitur effectus pro causa. Ut Lux in sole. Scelus pro scelerato, unde [illegible] [illegible] [illegible] solent [illegible] [illegible] [illegible]: Senectus tristis, mors pallida [illegible]:

Pallida mors aequo pulsat pede.

Pauperum tabernas, Regumque turres.

Tertio cum continens pro contento [illegible] [illegible]. Ambrosia pro [illegible], [illegible] pro amore, [illegible] pro [illegible], et pro Venere. Caelum pro Caelestibus: [illegible] Roma pro Romanis. Pharsal pro Pharsalensibus.

P. 23. Quarto e contrario, cum contentum pro continente ponitur. Ut Neptunus pro mari: Dominus pro domo. Ut iam proximus ardet Vcalegon. id est domus Vcalegontis: et [illegible] pro vase Ut Virgilius: et vina coronant: id est pocula: Quinto cum signum ponitur pro re significata. Ut toga pro pace, fasces pro magistratibus, purpura pro regibus. Ut Virgilius Georgicorum 2º. illum non populi fasces

nor purpura regia fecit. Sexto cum bona orum quae esset ubi illa. Vt Divus Paulus pro suis sacris carolus. et alterum Vellazgon pro homo (?) sua.

P. 24. Antonomasia latine pronominatio, l. nominis commutatio, fit cum loco nominis propri epitheton ponimus, l. titulum, sive adjectivum sit, sive substantivum. Quamvis communiter moche primo audius bene, l. male gestis nomine sumpto, Vt eversor Carthaginis pro Scipionibus, aut terrore paride. Secundo a Dignitate, munere, epitheto, studio, arte, prerogativa, vt Rom. eloquentiae princeps pro Tulio, Poeta pro Virgilio. Orator pro Tullio.

P. 25. Tertio a Patria, Regno, l. Loco, cuo quis oriundus venerabatione habitus, Vt Virgo Lauretana, pro Virgine annunciatione. Debius id est Apollo a vata, Lauris, Culta. Delius id est Apollo a Delo insula. Quarto a Parentibus, l. maioribus Vt Anchisiades, pro Enea. Antonomasia vtendi nominis sal est prudentia praeceptis in sileandis Ethnicis, et Sanctis Patribus, maius valar decent consilibus modern (?) eius poeticas, et supervacaneas anthonomasias ressonant.

P. 26. Onomatopeia, est fictio vocis a sono Vt Vaillare oves. vacillare galline fit cum fingitur nomen, l. verbum, quod ipso sono exprimere videtur rem significatam. Bobus id abunt sonos. Baubatus: id est vox canis. Taratantara tubae: Ai hic at terribile sonum taratantara dixit &c:

P. 27. Catacresis latine nominis abusione significat, atque

cum abutimur significatione alicuius rei ad aliud signi-
ficandum [illegible] [illegible]
[illegible]. Vitis dicuntur gemmare, [illegible] dicimus etiam [illegible]
[illegible] [illegible] aedificant, idest [illegible] ac [illegible] facere.
Equum divina Palladis arte aedificant.

§18. Metalepsis latine transumptio, est cum ex praecedent-
ibus aliud et aliud intelligimus. Exemplum affertur ex Vir-
gilio. Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.
idest post aliquot annos mirabor videns mea regna [illegible]
[illegible] ex aristis ad spicas: ex spicis ad segetes: ex sege-
tibus ad aestates: ad [illegible] [illegible] accedatur [illegible]
[illegible] [illegible] est Poetarum [illegible], quam Oratorum.

CAPUT IV.

De Tropis Sententiarum.

§19. Allegoria quae latine idem sonat ac versio, vel muta-
tio, [illegible] sermo est quando aliud verbis aliud sen-
su significat. Ex: Claudite iam rivos pueri, sat prata
biberunt. Claudite iam rivos pueri, sat prata biberunt.
idest Carmini [illegible] [illegible] satis est [illegible]. Al-
legoria duplex est: una pura, et altera mixta; pura
est cum [illegible] est, continuata metaphora, seu
[illegible] [illegible] sunt [illegible]. Talis est hec
Horatiana libro primo ode quarta, [illegible] allegoria Ro-
mana Republica ex Horat.

O navis referent in mare te novi
Fluctus, o quid agis? fortiter occupa
Portum [illegible].

Mixta allegoria est quando ipsum objectum allegoriae
exprimitur, et haec praecipue in oratoribus invenitur.
Sic Cic: Tempestates, et Procellas in illis fluctibus contionum
sed observandum [illegible] genere [illegible] allegoriam [illegible]
nec [illegible] tempestate. Allegoria si valde
obscura sit Aenigma dicitur. Ut est illud:

Mitto tibi navem, prora, puppique carentem;

idest mitto tibi ave quia solum remanet ex verbo nave NM.
quia ablatis quae in ea prora sunt, et puppis idest principium et finis verbi.

P. 30. Ironia latine illusio est sermo quo irridendo, vel insultando
contrarium significat ab eo quod verba sonant, Ut: Cic: in
Clodium: integritas tua te purgavit, pudor eripuit: Vita
ante acta servavit. idest tua te scelera impudentia improbitas
damnarunt.

P. 31. Ad ironiam reducitur Antiphrasis, quae rem per con-
trarium significat, Ut cum Parca dicimus a non parcendo.
Secundo reducitur Charientismus cum scilicet lepidis
verbis [illegible] [illegible] [illegible] sonamus Ut si cui aliquis vel-
lit quomodoque stringere gladium, [illegible] dicat [illegible] facil-
ius: Convenit enim sanguine. Sic Pyrrhus apud Virgilium in Graecis
te neque timore [illegible] [illegible] Graeces, [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dextra dedit. Tertio reducitur a Sarcasmus, qui
est Urbana, acerbus Sermo, Ut: Tu [illegible] es, [illegible]
[illegible] (et voce sono mutato dicitur) [illegible]

P. 32. Periphrasis, seu circumlocutio et verborum circuitio, est ora-
tio quae pluribus dicit verbis, quod paucioribus dici pot-

[illegible]erat Vg: Humani Generis parens pro adal-
mo deperditam salutis instaurator pro Christo Do-
mino: sic Virgilius [illegible] explicuit.

Postera vix summos spargebat lumine montes
Orta dies: cum primum alto se gurgite tollunt
Solis equi, lucemque elatis naribus efflant.

§. 55. Hyperbaton, seu transgressio verborum, perturbat ordinem, aut per reversionem, ut mecum, secum, pro cum me, cum se. aut transitione ut Cic: pro Cluentio animadverti, Iudices, omnem accusatoris orationem in duas divisam esse partes, [illegible] divisa esse in duas partes. Porro etiam nimis verba vitium faciunt. Per transpositionem Vg: Georgicorum [illegible] Hyperboreo septem subjecta trioni [illegible] subjecta septentrioni.

§. 56. Hyperbole latine superlatio est tropus, qui supra vel [illegible] minuit, [illegible]. Auget ut Virgilius de Camilla.

Illa vel intactae segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu laesisset aristas
Vel mare per medium fluctu suspensa tumenti
Ferret iter: Celeres nec tingeret aequore plantas.

Minuit illud Virgilius C.c: m[illegible]

Fundum Varro vocat quem possit mittere funda:
Ni tamen exciderit, qua cava funda patet.

Qui [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] in Cap [illegible]

.a. Plus [illegible] bona [illegible] [illegible] Caelu[illegible].

Sidera pro pacibus prolacrima gerital.
et Martialis exaberat: sposi prolestiarum mauri ... [illegible]
p. Curra, seb Aethiabelius tempor au circuit [illegible]
Excuz quidaue genas altera Barba subt.

CAPUT V.

DE FIGURIS, ET PRIMUM DE IIS, QUAE FIUNT PER ADIECTIONEM.

P. 55. Figura seu Schema est elegans quaedam orationis compositio, explicata verborum et sententiarum dispositione. Aliae ad verborum armoniam pertinent, quae ideo armonicae dicuntur. Aliae vero ad animi pationes attinent: et quia pathos Graece pa... est, ideo pathelicae dicuntur. Armonicae autem triblicites fiunt. per adiectionem, per detractionem, et per similitudine.

P. 56. Prima ex figuris per adiectionem est repetitio quae Anaphora fit cum ab eodem verbo sepius dicitur narratio, v. Cic. nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas. Secunda conversio seu Epiphora, et Antistrophe. fit cum in idem verbum sepius continetur clausit. vide Cic. Punica Romanis ... exercitus ... Romae inter ... Hannibal desiderabis ... exhibuit Antonius.

P. 57. Tertia Complexio, seu Simploche. quae repetitione et conversione complectitur: ... cum in principio, et in fine ... repetitur. Cic. qui Schaeso ...

P. 38. Quarta Conduplicatio, seu anadiplosis est verborum geminatio, quae variis modis fit. Primo cum initio versus repetitur. Cic: Vivis et vivis non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam. Secundo cum est ad extremum versus, Cic. in Verrem: [illegible] ad locum [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] respondens [illegible].

Te dulcis conjux, te solo in litore secum
Te veniente die, te decedente canebat.

P. 39. Quinta traductio seu polyptoton est cum verba eadem variis casibus ponuntur, vel personis variantur. Cic: [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] tribunal [illegible] [illegible] [illegible]. Senatus jussit, Senatui placuit, Senatum [illegible] accepisse a Senatu [illegible] est.

P. 40. Sexta est synonimia, cum verba idem significantia accumulantur. Ut Cic. [illegible] [illegible] ex Urbe [illegible] [illegible] [illegible]. Septima polysyntheton est quae [illegible] conjunctionibus abundat. [illegible] [illegible] [illegible] quae [illegible]. Gradatio seu Climax [illegible] [illegible] [illegible] aliquis ascensus. Ut Cic. [illegible] virtutem [illegible], [illegible] gloriam, gloria aemulos comparavit.

P. 41. Nona [illegible] est quae [illegible] circum[illegible] in [illegible].

CAPUT VI.

De Figuris per Detractionem.

P. 42. Quae per detractionem fiunt novitatis, et brevitatis causa fiunt. Prima est Sinecdoche, non tropus, de qua antea, sed cum verbum substractum satis ex ceteris intelligitur. Virgilius: sed vos quitandem? idest quinam tandem existis. Secunda est dissolutio, seu dialecticon, et Asindethon, cum dentis omnibus articulis, l. coniunctionibus sententiae divisae pronuntiantur. Ut illud Caesaris. Veni, Vidi, Vici. Tertia est adiunctio, seu hipoboecuma, cum plures sententiae ad verbum referuntur. Cicero: Cedat forum castris, otium militiae, stylus gladio, umbra soli. Quarta est Synesis, quae duas res adversas colligit. Ut tam deest avaro quod habet quam quod non habet.

CAPUT VII.

de Figuris per Similitudinem.

P. 43. Prima et Celebris est Paronomasia latine agnominatio fit cum verba immutata ponuntur, quod fit, l. per literas, l. per syllabas, l. per cassus, l. per quantitatem, l. per significationem. Per literas. Ut spero, spero. per Syllabas Ut veni ad te antequam venit Roma.

P. 44. Per cassus. Ut Mars omnia diripit, Martis ... est Marti ... Virtus. Per Significationem. Ut:

Quid facies, facies, Veneris, si veneris ante?

Ne sedeas sed eas, ne pereas per eas.

P. 45. Alia est Similiter cadens, graece omeoptoton, cum in eadem constructione verba, duo aut plura sunt verba, quae iisdem

cassius efferuntur. Cic. Quanta innocentia debent esse Imperatores? Quanta deinde omnibus in rebus temperantia? Quanta fide? Quanto ingenio? Quanta humanitate?

P.46. Atque desinens, graece omeotheleuthon, et est similiter cadens, plurium vero sententiarum finis modo cassus sit, modo non, in quo differt a similiter cadente, sed Quintilianus. [illegible] non extare [illegible], et [illegible].

P.47. Quarta est Compar, seu isocolon, cum orationes constant, equali fere numero silabarum ut: Superbia in fronte, ira in oculis, pallor in corpore, in ore impudentia. Simile est Sabinorum comma: Sabinis populis quis restitet? Cui romani respondent Senatus, Populus que Romanus.

P.48. Antithetis latine oppositio sit cum in utroque orationis membro, contraria ponuntur, contraria contrariis opprimuntur. Ut Cicero: Ex hac parte pudor repugnat, illinc petulantia, hinc pudicitia, illinc stuprum rum.

CAPVT. VIII.

DE Figuris Patheticis.

P.49. Prima interrogatio oreu patherna, est quoties non [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] causa ut. Instanti [illegible] Cic. in Catilinam: Quousque tandem Catilina abutere, patientia nostra? [illegible] [illegible] Secundo, Quid [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] verbis [illegible]:

(Dolenti [illegible]): Heu quae nunc te [illegible], orauit, qua me [illegible] possunt

Accipere? [illegible] [illegible] mihi restat?

Vel admirantis [illegible] [illegible] quare

Inter [illegible], quid [illegible] mortalia pectora cogis?

Vel tandem imperandi [illegible]:

Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur?

P. 50. Responsio, sive Anthypocrisis, tunc dicitur Rhetorica quando non ad rem respondetur; respondetur aliquid distinctum ab eo quod interrogatur, ut Seneca: Quaeris quo iaceas post obitum loco? Ubi non nata iacent. Ut est differre respon- distinctum, tum ad augendum, tum ad minuendum, tum ad minus negandum. Ut cum rogatur testis a Judice: Ante Reum baculo ictum? respondet voce loquens ad minuendum: Verbero. An hominem occidisse? respondeat: agressor in me fuit, aliquid mitius negandum. Ut Anacharsis cum rogatus: an in Patria eius tibicines degenerent? respondit: nec vites quidem, qua responsione significavit, quod eius patriae homines tantum temperan- tu, sicut sunt.

P. 51. Dubitatio, sive Diaporesis, fit cum quis secum disputat, et dubitat quid agat: sic Dido apud Virgilium.

En quid agam? rursusne procos irrisa priores
Experiar, Nomadumque petam connubia supplex?
Quos ego iam toties sum dedignata maritos,
Extrema aggitur classes atque ultima Teucrum
Iussa sequar? &c.

P. 52. Correctio, sive Epanorthosis est, cum sententia revocata aliquid magis aptum dicitur. Cic. Antonium in Campo vidimus, sed quid dico vidissemus? ego vidi. Et illud epitaphium mu- lieris [illegible]: Sucinum libertus uxori bene me- rentis fecit: bene merenti.

P. 53. Subjectio sive Antypophora est cum orator a se ipso rogat, et respon- det sibi, vel cum alterum rogans non spectat responsum. Cic. pro Ligario: Quid ergo hoc dico? nemini abundat, qui cum hoc sciat? &c. — Anteoccupatio quia alii [illegible]

Cuai violentum vocans [illegible] considera [illegible] occulta[illegible] cusam q. Vt Florinus.

Nunc aliquis dicet mihi: [illegible]

Nunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Communicare, [illegible] Interrogatio [illegible] cu [illegible] adversarios consultimus. Cic. [illegible] Rabirio: Sudem quo, Labiene, quaecumque [illegible] in tali re?

P. 54. Prosopopeia, seu fictio personarum, per qua homines [illegible] mortuos absentes, t. alias res inanimatas loquentes inducimus. Cic. Si nunc Surgat ille Brutus [illegible] nomine hac [illegible] ne. [illegible] Reges [illegible] Vos [illegible] [illegible]. Et Virgilius

Ipse te, Tytire, pinus,

Ipsi te fontes, ipsa haec arbusta vocabant.

P. 55. Acerigrapie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] t. ad inanimata [illegible] loquenda Convertimus. Virgilius Eneidos [illegible]

Si [illegible] dum [illegible] [illegible] [illegible]

T [illegible] nunc [illegible] [illegible] [illegible]

P. 56. Apostrophe, seu [illegible] dia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] affectus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Virg. [illegible]

Quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quicumque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

P. 57. E[illegible] [illegible] [illegible] extra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Virgilius de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnitudine a [illegible] [illegible] [illegible]

P. 58. Sistentatio sive Paradoxon fit quandiu suspenduntur auditorum animi, et aliquid deinde inspectatum subiungimus, ut Vero in Verrem. Quid deinde quid suspicatis? furtum fortasse, aut predam aliquam? et cum animosus pendisset subiesit, quod multo erat peius. Pretermisio, sive paralepsis fit, cum dicimus preterire ea, que dicuntur. ut pro Cluentio. mitam illam primam libidinis iniuriam, mitam nefarias generi nuptias: mitam cupitam matris expulsam matrimonio filiam. similis est [illegible] inscriptio Herodotus hic toriographus hic iacet, non dico mendacem fuise sed grecum.

P. 59. Incrementum, grece auxesis fit cum velut quibusdam gradibus pervenit ad summum ut quando cumque periodis ad desiderium Populi parum vixisti: ad res gestas satis: ad presentem [illegible] nimium: ad memoriam operum semper.

P. 60. Ethopeia est imitatio Vite, et morum alicuius ad animi [illegible] Con[illegible] [illegible] cum et [illegible] sermo[illegible] [illegible]tamur. sic Cic. in Rucu: [illegible] alic [illegible] varij sono. [illegible] mediarabatur. Vestitu assole [illegible] calore [illegible], et [illegible] Capiatior, que antea Barbam[illegible]

P. 61. Animadvertio est, cum privatas obiecti[illegible] [illegible]tias Consideramus Seneca in Hecuba Regina quondam ancilla nunc que [illegible]. —

P. 62. Parenthesis animadvertioni affinis, et que in [illegible] a [illegible] [illegible] fit quando circumstantia observata, [illegible] que qua [illegible] inserimus orationi [illegible].
Brachia iam Celum (quem non [illegible]) [illegible] Cl in [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] Corpus (animas non habuit) [illegible] restituit. Parentesis [illegible] [illegible] gratio [illegible] continuatione [illegible] [illegible]
Barretum nomen (Augeret [illegible] nobis

Martua nec [illegible] vicina Cremonae)
Cantantes sublime ferent ad sidera Cycni.)

P.63. Distributio, seu Merismos, fit cum singulis rebus sua proprietate tribuimus, ut si dicas omnes partes corporis ad necessaria sunt aptissime: oculi ad videndum: manus ad rapiendum: crura ad ambulandum: pedes ad fugam. —

P.64. Deprecatio, seu [illegible], fit cum ope alicujus imploramus ut [illegible] apud Virgilium.

Vincite (si ita est victis venia hostibus) ad [illegible]
Cedunt [illegible] pati ore tecum.

Obtestatio fit cum a [illegible] aliquid [illegible] accidere desideramus, et petimus Cic. Utinam clarissimis meritis [illegible] fortunae [illegible] bonae erant; si vero aliquid mali [illegible] imprecatio, et execratio dicitur: Cicero. Di te perdant fugitive. —

P.65. Permissio, sive Epitrophe est cum alicui permittimus facere quod vult, quam maxime sentiamus, nequeamus [illegible]: sic Dido Eneidos quarto,

I sequere Italiam ventis, pete regna per undas.
Ubi [illegible] Dido, [illegible] vicerit [illegible] nec permittere videbat [illegible] et tamen [illegible] ac [illegible] [illegible] pericula [illegible].

P.66. Epiphonema est rei naturae summa acclamatio ut Virg.

Tantae molis erat Romanam condere Gentem!

Laudis exclamatio, sive Ecphonesis est, quae exprimit vehementiam animi concitum, sive laudationem.

O praestans animi Juvenis, quantum tu ipse feroci
Virtute exsuperas, [illegible] [illegible].

V. C. in Verrinis: O Celebrandae mihi cunctis palam ... Caeli ... Syracusana ... ut Cic. in Catilina: O tempora! O mores! senatus haec intelligit, Consul videt, hic tamen vivit. Vivit? ... Cic. in Antonium: O miserum me! Consumptis enim lacrimis ... tamen ... haeret ... ut Cic. in Rullum: O perturbatam rationem! O ... repellendam.

CAPUT IX.

de triplici genere dicendi.

P. 67. Prima de partibus singulis ... summis ... stilo ... dicendum est. Stilus ... structura orationis, ... diversitate naturae ... hominis natura ... sic pro ... diversitate diversa sunt stylorum genera. Ut enim cuique sua est facies, sua cuique natura, sua cuique vox, ita cuique etiam dicendi suus stylus, vel gravis, vel lenis, vel ... vel magnus, vel ... mens, vel lenis, vel brevis, vel copiosus, vel facetus, vel urbanus, vel ... vel elegans, et ut breviter dicam, quot homines, tot styli sunt. ... de S. ... Episcopo ... suis, vel ... speculo ... imagine.

P. 68. Licet varius multiplexque sit stilus, ad triplex tamen, medium, infimum, et sublime reducitur. hic stilus diversitas a compositionis diversitate ... cum verborum ... semper sunt ... compositio, collocatioque stilus variari.

P. 69. Triplex hoc dicendi genus varie ab Auctoribus nomen accipit. ... stylus ... dicendi forma ... orationis ... figura ... characteres ... dictio ... appellatur stylus.

maxima est structura orationis, so [illegible] elegantia [illegible]
pietate, et [illegible] contexta. Exornationes [illegible]
Stylum [illegible] augere Amplificatione, [illegible]
[illegible], et [illegible], que ad animaduersiones, et orationes [illegible]
alteratione. [illegible] em [illegible] retinere [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] Cesarauta
[illegible]; [illegible] vero [illegible] imperatori Augusta [illegible]
[illegible] advenit Regnum.

P. 2º Magna [illegible] id est, [illegible], et [illegible] [illegible]
agebant [illegible] quam [illegible]
[illegible] comparatio [illegible] valde proxima est aequalitatione
[illegible] non [illegible] vel Rom. [illegible]
[illegible] subiugarunt in [illegible]
[illegible] Romani [illegible] maxime [illegible]
[illegible] sunt [illegible] semper [illegible]
[illegible] maxime [illegible]
[illegible] Civitas Hispan[illegible]
[illegible]

P. [illegible] [illegible] et nomine [illegible]
[illegible] et quando
hunc [illegible] con[illegible] [illegible]
[illegible]

P. 2º S[illegible] [illegible] Tusto
[illegible] inter [illegible] consistunt. [illegible]
[illegible] et [illegible] epistole quando [illegible]
[illegible] tamen [illegible] contexi [illegible]
[illegible] paulo [illegible] quando [illegible]
[illegible] deliberata, et [illegible] locutione: nec bene co[illegible]

cu [illegible] plenaque [illegible] Amplitudinem [illegible]
[illegible] [illegible] utraque [illegible] [illegible]
[illegible] nomen [illegible] [illegible] excusandum Demum
debet.

P. 3. Sententiæ et [illegible] [illegible] familiares, publi-
cæ, aut [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] Divus [illegible] ad
Marcella. [illegible], [illegible] est [illegible] familiaris
[illegible] [illegible] [illegible] gratulatione [illegible] [illegible]
quomodo absentes [illegible] præsentes [illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

P. 4. Epistolæ [illegible] [illegible] sunt: Salutatio, Exordium, Nar-
ratio, Petitio, et Conclusio. Salutatio est [illegible] [illegible]
Salutis gratulatio: Exordium est introductio ad Epistolam.
Narrationes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible]
[illegible]. Petitio, et Conclusio sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible], qui
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Epistolæ [illegible], et [illegible]
[illegible]. Exemplar [illegible] omnium [illegible] Paulus Pla-
[illegible], Seneca, [illegible] et Divus [illegible].

P. 5. S[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
amat [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] est ut [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Quare omnes fabellas et nugarum falsitate scribunt
Rex vero habet scriptorum sit. hinc cognosce: Historiogra-
phi fine esse sententiam, unde dubia, dubia narranda
ipsi sunt.

36. Secundum quod amare debet Historicus est genus oratio-
nis mediocre, quod nec humi serpat, nec supra cothurnum se
efferat [illegible] sapiunt vitiorum laborent. Et summam res
gestas narret [illegible] excultatio [illegible]
fuce lucata [illegible]. Hujus Autor est Cic. qui [illegible]
subjectum est magis quam nomine artificium verba vel
[illegible] consignantes [illegible] convincentur [illegible]
[illegible]

37. Materies historici stili sunt res gestae temporum serie et
eventus, facta ducunt Regum, Imperatorum, Divorum
Vitae, et similia intermiscenda sunt. Quamadmodum consilia
et sententiae ut res moralis satis dat: non cum historicis ad
docendum [illegible], [illegible] opportunitate [illegible]
monere. In hoc discrimine historia differt ab annalibus. An-
nales enim temporum seriem sequuntur. Historia vero rerum ge-
starum reflexionem docet.

38. Huic Stylo medio pertinent etiam Sanctorum Patrum Scrip-
ta Sacrae paginae interpretes, et Philosophi, qui de rebus
et sententiis scribere. Stylo historico comparandi leve [illegible]
[illegible] [illegible] Curarum Commentaria Cursum et Patres
[illegible] de Bello [illegible] Flavium et Marianum.

39. Stylus sublimis, sive Oratorius est structura orationis sen-
tentiarum varietate conspicua, et verborum [illegible] est iucunda
[illegible] figuris, et tropis ornata. Haec locutio [illegible] totum

Rhetorica Oratio potissimum spectant ad styli sublimitatem, Phrasium, Vocum, et sententiarum, ut earum collocationem. Materia est ardua sive ecclesiastica, sive civilis, quorum utes sive de Deo, Sanctis, Caelo, terra, Triumphis, et Principum epithalamiis tractanda, quae spectant orationes quae in solemnibus habentur.

P. 80. Ad hoc non sufficit, quod res, de quibus agitur, sublimes sint. Sed necesse est: ut gravia graviter tractentur. Tractabuntur graviter si in stili compositione observetur numerus seu ordo numerusque periodicus. Requirit tamen oratoria membris longioribus constet. Metaphoris, Tropis, Figuris. etc.

LIBER QVARTVS

DE MEMORIA

CAPVT VNICVM.

QVID MEMORIA ET QVIBVS PRAECIDIIS ADIVVETVR.

1. Memoria est firma animi rerum perceptio, duplex est, Natu-
ralis et Artificialis. Naturalis est vis ita, quaedam a Na-
tura condita percipiendi, et retinendi animo quae didi-
cimus. Artificialis est etiam facultas quae arte com-
paratur. Artificialis memoria ad haec requiritur, ut potes
intelligi, et quod plurimis est maxime utilis. et Cabor potis
ut memica Naturalis vero hac adiumentis.

2. Primum ut agamus de memoriae mandatione, recte illam
mandare, demum manu scripta, cum memoriae manda-
turis esto scriptum. Secundum tota oratione in partes divi-
de, et signo aliquid nota, v. g.: Stella: si de Caelo:
Ignem si de Inferno: Ensem si de Bello: et sequitur locus
memoriae illius resistat, signo aliquo speciali notetur. Ter-
tium matutino tempore. Recole, et ante Cubitum tantisper iterum:
Quartum loco solitario id fiat: Quintum memoriam quotidie exer-
ceatur: Nam memoria excolendo augetur.

LIBER QUINTUS DE PRONUNTIATIONE

CAPUT UNICUM. DE EADEM.

§.1. Pronuntiatio, vel potius actio est vocis, et corporis cum artis et decoris apta conformatio. Duas habet partes, vocem, et gestum. Vocem, corpus moderari quamvis naturae beneficium sit; arte tamen illa perpoliri potest, vel defectus corrigere. Quod ad vocem attinet, orator sciat non musicum, sed oratorem esse, ideoque non canere, sed loqui debeat. [illegible] rerum explicandarum est adhibenda ne Auditoribus [illegible] tio, tedium, vel somnum excitet.

§.2. Mutanda est vox quoties affectus mutandus est. Voluptas vocem effusam, teneram et remissam desiderat. Molestia, et Dolor gravem. Iracundia vocem amat concitatam, acutam, crebroque interruptam. Maeror, et miseratio lenem, et flexibilem. Timor, et metus demissam, hesitantem, et abiectam. Audacia, et animi robur voce exprimuntur clara.

3. Vitia pronuntiationis sunt si ultimae syllabae vocum quasi semisepultae remaneant. Vel non bene [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vane, an [illegible] [illegible] [illegible] tamen [illegible], aut [illegible] [illegible] voci [illegible] [illegible] pronuntiando [illegible].

4. In exordio non [illegible] vox [illegible] [illegible] sed [illegible]

tamquam exurgat in breviori ore, sermoni familiari sit si-
milis. Sicut etiam narrationi alicuius facti. Sed paulo
apertior in argumentatione sit validior. In Epilogo vox
est pro affectus varietate inflectenda. In omnibus vero
affectatione vitet orator. —

P. 5. Quod ad gestum pertinet, illa est quaedam muta vox, et
Corporis eloquentia, quae per oculos animum aggreditur.
non nimius sit ut scenicus, sed oratoris, qui se praeseferat.
Manus dextera erit praecipua in gestu. Sinistra vero numquam
nisi dextera comes moveatur. Digiti non teneantur clausi, des-
inentes seu omnes non tam ... arctius quam par est, sed modo quo-
dam naturali. Pollex, et Index compressi et inter se cohae-
rentes saepe adhiberi solent praesertim in sententiis expli-
candis atque asseverationibus.

P. 6. Oratoris status sit rectus, et celsus, ambulare quam male
sedere solent ut nostri Lectores interdum lectionibus in scholis
sit rarus. Vitium erit crebrior verticis, vel digitorum motus fron-
tis rugae, etc. Vitium etiam erit si faciem, nares, vel aures nomi-
nans illas sibi tangat orator: sed sufficit tantum versus
manu designare. Sicut etiam si Caelum, vel infernum nominans.
Non opus est manibus tectum, vel pavimentum velle attingere, sed
sufficit talia loca graviter indicare. ———

P. 7. Cum de se orator loquitur in se manum ducat; cum aliquid osten-
dit id poterit indice designare. Cavendum ne cum impressione
voluminis verberantes, vel pulsantes ianuam, vel alteram conjunctam
manus verberum strepitum imitemur. Licet paulisper elevatio-
ne manus, atque demissione, et supra umbilicum labium pulsa-
tione modica aliquam modo demonstrare. Aperta manu ut

aliquoties permisu, puisne numquam Chiiores supplicationes pectibus aliquantulo consecutum, maxime humidioribus.

5. Cestus suffragium Vultus, oculi quippe enim debent affectum inducere, quem orator intendit excitare: itaque in indignatione scintillent: in dolore lacrimis madeant, non tamen à lectulis nec redeant appertissimi neque tremuli natent et manu intercessionaus semper commoveantur, adeo ut videatur se illa ferat, eo oculi deferantur, ut a literis maxime juniores ante publicam actionem probari prohiberi. —

?. Hucusque tenuissimus sed vindus non impar de Rhetorica labor sic multa vox impolita, multa mutila mutua multa fortasse minima reperturus, ut vero patet:

Cum relegis scribere suadet dum ... plurima ...

Nec usque qui fecit ... bona ...

Sicuti vero audio. D. D. Maximo tribuitur Festivali decima septima februarii anno a Christo nato 1813.

FINIS.

Cópiese la portada

M. S. 4.º perg.º con 79 hojas sin foliar, bien tratado, completo.

R—

P. 6.

Memoria et Pronuntiatio, sunt actio. Primum enim est invenire quid dicas et quibus argumentis [illegible] stabilias. Post inventa disponere: disposita [illegible] ornate [illegible] memoriae mandare: Atandem coram recitare. Quatuor horum [illegible] [illegible] natura certe pronuntiatione continentur. Natura enim illa [illegible] [illegible] celera est quordam motus qui ad excogitandum acuti, ad [illegible] [illegible], et ad memoriam firmi sunt: in corpore linguae expeditione et mobilitate [illegible] conformatione [illegible] et corporis: unde qui hac caret super [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] =

P. 7.

Parrag. 7

Quamvis [illegible] [illegible] nascit: natura enim [illegible] [illegible] [illegible] et imitatione [illegible] [illegible] [illegible], Natura [illegible] [illegible] [illegible] sunt, [illegible] [illegible], [illegible] tatione, et optimorum aptorum imitatione accedentibus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, ut [illegible] [illegible] [illegible] natura [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] benedicere [illegible] [illegible].

P. 8

Parrag. 8

Auctores observandos [illegible] sive Graecia, sive Roma [illegible] Demosthenem, [illegible], [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible]: hec Tullium eloquentiae Romanae principem et Quintilianum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: et ut [illegible] [illegible] alios [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] habuit, habeat que:

Dum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Accedit [illegible] [illegible] que [illegible] Romanus habet.

CAPUT III

DE INVENTIONE, ARGUMENTO, ET ARGUMENTATIONE.

Invencio est excogitacio argumentorum ad per-
suadendum. Argumentum est probabille inven-
tum ad faciendam fidem, vel ut Tullius ratio rei du-
bie faciens fidem. quod ab Aristotele Principium,
Elementum, Fides, Ratio, Medium, et Probatio
solet appellari. Argumentatio est argumenti explica-
tio: illa Logici, Rhetores precius, ornatius, et liberius
utuntur. de hac postea.

Pro rhetoricis argumentis quosdam locos Aristoteles
designavit, qui grece Topica appellantur, et nihil
10. Aliud sunt quam quedam notae, quibus admone-
mur: quid in unaquaque re ac tum ad persuaden-
dum latere queat. Loci alii sunt intrinseci, sive
insiti. Extrinseci, sive remoti alii. Unde argu-
menta a primis deducta intrinseca, seu insita; deducta
ab aliis extrinseca, seu remota dicuntur. Insitum argu-
mentum est quod in eo, de quo agitur, invenitur, ut
si dicas: Rhetoricam expetendam esse: quia est
Ars dicendi. Rhetorice enim hoc intrinsecum est.

Si autem dicas: expetendam esse, quia ita Aris-
toteli placuit remotum argumentum efformabis: nam
11. Remotum est quod extrinsecus assumitur. Loci
unde insita argumenta sexdecim sunt. De-
finitio. Notatio. Partium Enumeratio, Conj-

gata, Repugnantia, Adjuncta, Antecedentia, Consequentia, Causa, Effectus, Comparatio, Genus, Species, Similitudo et dissimilitudo.

CAPUT IIII

DE LOCIS A DEFINITIONE, PARTIUM ENUMERATIONE, ETHIMOLOGIA, ET CONIUGATIS.

Primum ex multis argumentis desumitur a Definitione. Definitio est oratio explicans naturam rei. Constare debet
P. 12. genere, et differentia. Genus ut, quod aliis rebus distinctis a re definita convenit; Differentia autem quod de re multa alia dici valet. v.g. Rhetorica est ars dicendi. Ars genus est nam convenit ceteris facultatibus, distinctis que sunt etiam recta ratio faciendorum. Differentia est verbum dicendi quadrat enim soli Rhetoricae. A Definitione sic suadebis: Rhetoricam expetendam esse. Ars dicendi expetenda est. Rhetorica est ars dicendi, ergo Rhetorica expetenda est.

Definitione oratorem parcius uti quam logicum admonet
P. 13. Cicero: quare ad hunc definitionis locum referuntur descriptiones quibus rerum proprietates explicantur. Sic a Tullio historia describitur: Testis temporum, Lux Veritatis, Vita Memoriae, Magistra vitae, Nuntia Vetustatis. Commune est etiam Oratoribus, et Poetis per translationem verbi definire: ut si adolescentia flos aetatis: occasus vitae, Senectus definiatur. de virtute et Gloria a Definitione hoc extat epiphonema ex Moreto.

Virtus ut solidum quiddam est, et cernere constans.
Et qua sed est umbre gloria fluxa levi:
An ipsam quisquis neglecta amplexitur illa
Huic magis quam corpus corporis umbra placet.

Secundum argumentum desumitur a loco nota-
tionis, que grece ethimologia dicitur, et verbum
4. Vnde argumentum eruat inquirit originem. Hinc
Argumentatus est Cicero. Si consul est, qui consu-
lit patrie, non igitur Piso consul est, qui eam ever-
tit. Poete etiam ad lepida conficienda epigram-
mata notationis locum indagitant, sed ex illo pas-
uca, atque infima deducuntur argumenta: nisi
quando nomina divinitus imposita sunt: ut Io-
annes, Iesus. 2. ab officio ut Rex Consul de Bea-
ta Blandina tauro obiecta sed a tauro illesa hoc est
Epigramma. Quid tibi cum tauro blanda est Blandina
iuvenco?
Falox blanditias cornibus innoquis.

Tertium argumentum desumitur a partium enu-
meratione; quarum nulla in hac tam modo argu-
15. mento relinquenda est. aut si ... sic argu-
menta, sic si probare velis, Divum Paulum
non esse unum ex evangelistis, sic argues: Histo-
rice Evangelistae quatuor sunt, Matheus, Marcus,
Lucas, et Ioanes. nullus horum est Paulus: er-
go Paulus non est historicus evangelista. Hic locus
ad orationis ordinem, et stilum valde iuvat: nam
cuius oratio circumscripta limitibus, licet orator ac alia di-
vertat sive ad enumeratas partes convertat formulas